

Purposeful Pomegranates

פרשת תצוה תשפ"ג

Shenot ch. 28

³¹ You shall make the Robe of the Ephod entirely of turquoise wool. ³² Its head-opening shall be folded over within it, its opening shall have a border all around of weaver's work — it shall be for it like the opening of a coat of mail — it may not be torn. ³³ You shall make on its hem pomegranates of turquoise, purple, and scarlet wool, on its hem all around,

and gold bells between them, all around; ³⁴ a gold bell and a pomegranate, a gold bell and a pomegranate on the hem of the robe, all around. ³⁵ It must be on Aaron in order to minister. Its sound shall be heard when he enters the Sanctuary before HASHEM and when he leaves, so that he not die.

33. רמזי . . . וקעמני — Pomegranates . . . and bells. Hanging all around the Robe's hem were pomegranate-shaped tassels; and among the pomegranates were golden bells, each with a ringer.

There were seventy-two bells and seventy-two pomegranates, alluding to the seventy-two possible shades of white that could make someone a *metzora* (*Negaim* 1:4; see *Leviticus* 13). Since the Robe atoned for the sin of evil speech, it was appropriate that it reminded people of *tzaraas*, the disease that was a penalty for such gossip (*Baal HaTurim*).

Maharal on the Torah

THIS PARSHAH DEALS with the special garments worn by the *kohanim* when serving in the Mishkan. The Torah writes, "You shall make sacred garments for Aharon, your brother, for [his] honor and splendor" (*Shemos* 28:2). Evidently, the purpose of these special articles of clothing was to enhance the honor and dignity of those who were conducting Heaven's service.

From the Gemara, however, it is apparent that the priestly garments had an additional, seemingly unrelated function, namely, to atone for various sins. Thus, we find in the Gemara (*Zevachim* 88b):

"Why is the section dealing with the sacrifices placed next to the section dealing with the priestly garments? To teach you that just as the sacrifices atone, the priestly garments also atone."

The Gemara (*Arachin* 16a) tells us that the tunic atoned for murder, the trousers for immorality, the turban for arrogance, the belt for sinful thoughts, the breastplate for errors in judgment, the *ephod* for idolatry, the *me'il* for derogatory speech, and the *tzitz* for brazenness.

HOW CAN ITEMS of clothing effect atonement simply by virtue of being worn? How do the garments that bedeck the *Kohen Gadol* in honor and splendor serve as the antithesis of sin?

Another general question to consider is how clothing worn by the *Kohen Gadol* is able to atone for a sin committed by an ordinary person. In regard to animal sacrifices, the principle "The *kohanim* eat [the sacrificed animal's meat], and the owner attains atonement"

In other words, a sacrifice effects atonement since it gives external expression to the turmoil taking place within its owner, who while it is being offered considers how he deserved to have what is being done to it done to him and thereupon sincerely repents his misdeed. This rationale can be extended to include the consumption by the *kohanim* of those parts of the animal that are not offered on the altar. However, what effect do the garments worn by the *kohen* exert upon a sinner's soul?

תעא

עליין

פרשת תצוה

לתתך

"מעיל מכפר על לשון הרע אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול" (ערכין טז)

היה החפץ חיים זצ"ל אומר: את הקול שבמעיל השמיעו הפעמונים, אם כן לשם מה היו גם רימונים שאינם משמיעים כל קול ולא התבאר מה ענינם?

Garments That Confer Respect Contrast with the Sinner's Lowliness

IN *CHIDDUSHEI AGGADOS* (*Zevachim* *ibid.*), the Maharal explains that priestly vestments represent the antithesis of sin by bespeaking respect and dignity, whereas sin is an expression of the sinner's lowliness and degradation.

* The priestly garments, which are holy and confer honor and splendor [upon their wearer], atone for sins which are despicable and

abhorrent, rendering a person defiled, and by [the *kohen*] wearing these garments, he removes despicableness and abomination from Yisrael."

→ The deeper meaning of this explanation is that a person will refrain from debasing himself by sinning in order to preserve his dignity and standing in the eyes of both himself and others.

Maintaining Human Dignity Safeguards against Sinning

A PERSON'S SENSE of self-worth shapes his personality and determines his conduct. This underscores the supreme importance of preserving a person's dignity and his image in other people's eyes as a means

* of preventing him from sinning. There are people who would not shrink from sinning because of their fear of Heaven or of a particular punishment but who nonetheless go out of their way to avoid sin in

order to preserve their dignity. Holding onto both one's self-respect and other people's respect thus motivates a person to refrain from sinning, whereas if he has little regard for himself and commands little respect in the eyes of others, he doesn't care whether he sins or not, because his self-image is poor in any case.

This basic idea is also found in the Rambam's writings (Commentary to the Mishnah, *Avos* 1:12): "They said that when Aharon sensed about a person that he harbored evil inside him and had sinned, or was told this about him, he would greet the person, befriend him, and speak to him a lot. The person would feel ashamed and say to himself, 'Woe to me — if Aharon knew my private thoughts and the things I have done, he wouldn't allow himself to look at me, let alone speak to me. Yet he considers me a virtuous person, so I will justify his impression,' and he would repent and become one of Aharon's disciples, benefitting from his advice and counsel."

Human Dignity Reflects the Divine Likeness within Him

IN *NEVIVOS OLAM* (*Nesiv Ahavas Rei'a*, Chap. 1), the Maharal writes that: "A person who causes his colleague's face to pale in embarrassment is akin to a murderer — for he who causes his colleague to blanch is tantamount to having extinguished the lamp. This is called spilling the person's blood, for there is something very wonderful

about this image, which is a person's form. Therefore, he who pales and does away with the image of his face, to the point where he makes him pale and extinguishes his light — this is called bloodshed. For bloodshed denotes doing away with the [entire] person, and he who causes a person's face to pale cancels the form by which he is recognized, which is his image, thereby doing away with the person as well, because the image is the person."

The connection between embarrassing a person and wounding his dignity on one hand and his Divine image and attachment to life on the other is not readily apparent. The key to understanding the above comments is that when the Torah says that man is created "in the Divine image" (*Bereishis* 1:27), this refers to man's free will and ability to choose — by which he resembles G-d — between good and evil.

→ A person needs his dignity intact in order to keep him from sinning. Once a person is debased in his own eyes, he loses the barrier holding him back from engaging in shameful conduct from which someone who enjoys self-respect and the respect of others will ordinarily automatically refrain. Damaging a person's dignity and embarrassing him is thus the equivalent of doing away with his Divine image and extinguishing his light.

A Person's Dignity Is Enhanced by His Clothing

QUALITY, HIGH-CLASS CLOTHING confers respectability on its wearer, lending him a dignified bearing. It may be a mere external trapping, but its role in determining the image he projects to his environment, as well as his self-image, is significant.

Torah scholars have always made a point of wearing dignified clothing. In the Gemara (*Bava Basra* 91b), we find Rabbi Yochanan referring to his clothes as "That which honors me." The Maharal (*Chiddushei Aggados, Shabbos* 140b) explains: "It is correct that a person should be particular about something that constitutes his respect and splendor, and if he doesn't do so, he lacks [self-]respect."

The Priestly Vestments Yielded the Image of Man in His Full Splendor

THE MAHARAL EXPLAINS that the garments worn by the *Kohen Gadol*, which conferred dignity and splendor, projected to observers the full stature that a human being is expected to attain and were thus the antithesis of sin, which is a consequence of lowliness and shame and which aggravates them yet further.

In the Maharal's words, "The holy garments that Hashem commanded the *kohen* to wear atone for and remove the sins that represent the sinner, having donned soiled clothing, and they remove those disgusting clothes, [meaning,] his connection to that [type of] clothing."

In *Gur Aryeh* (*Bamidbar* 28:15), the Maharal explains that the word *cheit* (sin) doesn't refer only to the actual transgression of a sin, but also encompasses the idea of having missed the mark and being lacking. We thus find Yaakov Avinu reminding Lavan, "*Anochi achatenah*, if it was missing from [with] me, you sought payment from me" (*Bereishis* 31:39). In other words, Lavan had demanded restitution for any sheep that had gone missing from the flock that Yaakov was tending. No sin was involved; the word *achatenah* denotes a missing animal. The word is used in a similar sense in the

pasuk, "aiming his stone within a hairsbreadth, without missing" (*Shoftim* 20:16). Similarly, Bas Sheva told David Hamelech that were he to die without having named Shlomo as his successor, "I and my son Shlomo will be *chata'im*" (*Melachim* I 1:21). In other words, they would be missing out, dispossessed of what should have rightfully been theirs.

↳ A person who sins is thus deficient; he feels lowly and disgraced. His sense of self-worth is perilously low. In this situation, with his Divine image eclipsed, his ability to successfully grapple with his urges is compromised, for these depend on having healthy self-esteem and being respected by others. This leads to a vicious cycle, with one sin leading to another, seemingly justifying his own poor opinion of himself and further weakening his resolve and ability to reverse the trend. To enable the sinner to elevate himself to his former standing, he is presented with the sight of the *kohen* wearing his special garments. He witnesses the full stature that a human being can achieve, which demonstrates to him what a person is capable of attaining.

The sacrifice he has come to offer thus demonstrates to the sinner the fate that he himself in his present state ought to be suffering, while the sight of the priestly vestments shows him the stature that could be his and the summit of human perfection for which he ought to strive.

• After viewing the *kohen's* splendor, he will divest himself of his stained clothing and his lowly self-image and will strive to regain dignity and respect, which constitute the rectification that his soul needs.

We have seen that respectable clothing is not merely a matter of externals. A person's dress contributes to the respect he commands, even if only in his own eyes. Respect is vital for the healthy functioning of a person's soul, for self-respect prevents him from sinning. A sinner feels lowly and disgraced; in such a state, he doesn't care if he continues sinning, because his self-image is so poor anyway. He must therefore glimpse a figure that embodies dignity that he can strive to emulate. This is the purpose of the priestly vestments.

לו לנהוג כפי שנהג, כי אז היה בוודאי מוצא נקודות זכות אשר היו משמיטות את הבסיס החוקי לרכילות וללשון הרע. חטא הדיבור בו אנו נכשלים ללא הרף טמון בהצטמצמות מבטנו על רענו, בניגוד לדרישת המשנה בפרקי אבות: "הוי דן את כל האדם לכף זכות". אם תראה את כל האדם, את כל מרכיבי אישיותו, אזי תוכל לדון אותו לכף זכות. משום כך מדגיש הפסוק: "כליל תכלת" כולו תכלת ללא צבע אחר, כדי ללמדנו היכן טמונה התשובה על חטאי הלשון בראייה המקיפה והכוללת. (וע"ע לקמן פ' כי תשא דף רצ מאמר כלי המשכן מלמדים, ד"ה יסוד זה).

פירוש

ועוד תועלת יש במעלת הנכבדות, כי אמרו חז"ל (סוטה ג א): "אין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות", ועיין במקו"א (מאמר כא) שנתבאר שאין מקום להקשות שא"כ יפטר כל אדם בטענת אונס שה"רוח שטות" תקפתו, כי עיקר עבודת האדם היא להתרחק ממקום הנסיון - שפת הבור, ואילו היה רחוק מן הבור, כל רוחות שבעולם לא היו יכולות להפילו לתוכו. * והדרך שעל ידה יתרחק האדם ממקום הנסיון היא מעלת הנכבדות, כי מקום הנסיון, דהיינו מקום שיש בו אפשרות לחטא, מקום בזוי הוא, והנכבד אינו יכול לעמוד במחיצת השפלות, לכן הוא בורח למרחקים וניצל ונשמר מן החטא.

פירוש

THE HEM

Noise is the mark of resistance. Consider the sounds emitted by a log fire, a pile of burning straw, and an oil lamp. In each case, matter is succumbing to the energy locked within it. The log offers the most resistance, voicing its reluctance to part with its outer form with a noisy crackle and sudden explosions. The straw, not quite as physical as the

log, protests with a whispering sizzle. And the oil in the lamp, the finest substance of the three, burns silently, freely yielding to the essence within.

Thus, Elijah the Prophet experienced G-d's immanence as "a small still voice." In his refined self, the material of the body did not resist the spirituality of the soul. Thus, he perceived the divine reality not in a norm-shattering storm, but in the same tranquil manner in which a person is aware of the life within him.

* And yet, Aaron the Kohen Gadol (High Priest), the epitome of refinement and spirituality, is commanded to wear a robe with bells sewn onto its hem, so that "its sound shall be heard when he enters into the Holy before G-d." For the Kohen Gadol represents the entirety of Israel in his service of the Almighty, including those for whom connection to G-d is still a noisy struggle—the struggle to transcend their external, earth-bound selves and bring to light their true, inner identity.

Rabbi Israel Baal Shem Tov was once asked: Why do some of your disciples make such a ruckus while praying? They shout, they wave their arms, they virtually throw themselves about the room. Is this the appropriate way to commune with the Almighty?

The founder of Chassidism replied: Have you ever seen a drowning man? He shouts, he thrashes his arms, he struggles with the waves that threaten to claim him. Throughout the day, a person is swamped by the demands of his material existence; prayer is the attempt to break free of the engulfing waters that threaten to extinguish his spiritual life.

* True, a noisy service of G-d is an indication that the person has not yet fully "arrived." Had he succeeded in tran-

בספר חפץ חיים (עה"ת) ביאר כיצד המעיל היה מכפר על עוון לשון הרע לפי שהמעיל היה כליל תכלת והתכלת דומה לים והים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, ועל ידי זה יזכר שיבוא לדן לפני כסא הכבוד. ובתנא דבי אליהו נאמר שלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, שנאמר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ (תהילים ע"ג, ט) וע"י שהוא לבוש תכלת יזכור ויתבונן איה דבריו עולים וישמר מזה.

והוסיף חכם אחד עוד התבוננות בזה. צבע התכלת מעורר בלב האדם המאמין רצף של אסטיאציות המובילות עד ל"כסא הכבוד". מה יכול להיות הקשר בין רצף זה ללשון הרע דווקא, יותר משאר חטאי האדם? לשם כך, הסביר, עלינו לחוש מה מעניקה לנו החוליה הראשונה של שרשרת ההתבוננויות בצבע התכלת. החוליה הראשונה כפי שמוכח בגמ' היא - הים. כל היוצא אל חוף הים ומתבונן בו, חש כיצד נפתחים שערי לבו אל המרחבים הכחולים הפרושים לפניו. המרחבים מרחיבים את דעתו של אדם, במיוחד אדם בן זמנינו הכלוא בערי הבטון. ראייתו הגשמית והרוחנית זוכה לעדנת התחדשות והתרחבות. מבט זה מתרחב ומתעצם עוד יותר אם פונה הוא לתכליתו של הרקיע הפרוש מעל ראשינו ומרחביו עצומים לאין ערוך ממרחבי הים. ומי שניתח גם ברגש העדין והדק של האמונה הטהורה מסוגל לבו לקלוט גם שמץ של הרגשה ממצייאות האין סוף ב"ה - כסא הכבוד.

כך שצבע התכלת במהותו הינו סמל לראייה כוללת, הפורצת מחסומי הצמצום הסוגרים על רוחו של האדם מכל צד. המדבר לשון הרע על רעהו, לוקה בצמצום. התמקדותו במעשה כלשהו או בהתנהגות מסויימת של רעהו מביאה אותו לדנון לכף חובה, לחרוץ עליו לשון. לו ניתח במבט מקיף יותר עליו, לו היה חושב גם על נסיבות מעשי הוולת, על הרקע הרחב שלהם, לו היה מתודע - למשל לילדותו המשה. או לסיבות אחרות שגרמו

ascending the mundane, his endeavor to draw close to the Almighty would be a tranquil one—his soul would strive upwards with a silent, frictionless flame. His tumultuous struggle reflects the fact that his spiritual self has not yet become the seat of his identity—that his “natural” self still lies with the material externalities of life. Nevertheless, this is a healthy sign: he has not succumbed. He is straining to free himself of the confining envelope of his material being, straining to rise above his presently defined self.

So the bells on the hem of the *Kohen Gadol's* robe are an indispensable part of his divine service. “Its sound shall be heard when he enters into the holy before G-d,” commands the Torah, “lest he die.” Were he to disclaim the lowly “hem” of the nation he represents, he would be violating the very essence of his mission. Were his service of the Almighty not to embody the struggles of his imperfect brethren, it would have no place in G-d’s inner sanctum.

19

APPLES AND POMEGRANATES

In light of the above, we can understand the deeper significance of the debate between two of our sages regarding the bells and pomegranates on the *Kohen Gadol's* robe.

The debate addresses the question of how to interpret the word *b'tocham*, which translates either as “between them” or, in a more literal rendering, “within them.” Does the Torah command to “make upon its hem pomegranates... and bells of gold *between* them” or to fix the “bells of gold *within* them”?

~ Rashi, in his commentary on the verse, maintains that the bells were “between them... between each two pomegranates a bell was attached and hanging on the hem of the robe.”

Nachmanides disagrees. “I don’t know why the master [Rashi] made the bells separate, a bell between two pomegranates,” he writes. “According to this, the pomegranates served no function. And if they were there for beauty, then why were they made as hollow pomegranates? They should have been made as golden apples... Rather, [the bells] were literally *within* them, for the pomegranates were hollow—like small, unopened pomegranates—and the bells were contained within them...”

The later commentaries enter into the debate. “Why does [Nachmanides] favor apples over pomegranates?” wonders Rabbi Elijah Mizrachi.⁷ Other commentaries explain that Nachmanides’ difficulty with Rashi’s interpretation is that the hollow form of the pomegranate (Rashi himself also says that they were “round and hollow”) indicates that they served a functional rather than decorative purpose; but what does Nachmanides mean when he says that “if they were there for beauty... they should have been made as golden apples”?

~ Indeed, the *menorah* was decorated with spheres resembling apples whose sole purpose was for beauty.⁸ Perhaps Nachmanides derives from this that in the making of the Sanctuary and its accessories, the decorative fruit of choice was the apple. But this itself requires explanation. Why apples? And why, according to Rashi, was the menorah beautified with apples and the *Kohen Gadol's* robe with pomegranates?

INSULATED DEEDS

Both the apple and the pomegranate are representative of the Jewish people. The Torah likens Israel to an “apple” (“Like an apple among the trees of the wood, so is my beloved”) as well

as to a “pomegranate” (“Your lips are like a thread of scarlet, and your mouth is comely; your temple is like a piece of pomegranate within your locks”). But while the apple represents Israel in a virtuous state, the pomegranate refers to the “hollow” or “empty ones amongst you.” As interpreted by the Talmud, the verse “your temple is like a piece of pomegranate” comes to say that “even the empty ones amongst you are full of good deeds as a pomegranate [is full of seeds].” (*Raka*, the Hebrew word used by the verse for “temple” is related to the word *reik*, “empty.” Thus “your temple” is homiletically rendered “the empty ones amongst you.”)

~ The pomegranate is more than a model of something that contains many particulars. On a deeper level, this metaphor also addresses the paradox of how an individual may be “empty” and, at the same time, be “full of good deeds as a pomegranate.”

The pomegranate is a highly “compartmentalized” fruit. Each of its hundreds of seeds is wrapped in its own sack of flesh and is separated from its fellows by a tough membrane. In the same way, it is possible for a person to do good deeds—many good deeds—and yet, they remain isolated acts, with little or no effect on his nature and character. So unlike the “apple,” whose deliciousness is from core to skin, the “pomegranate” contains many virtues, but they do not become him. He may be full of good deeds, yet he remains morally and spiritually hollow.

~ This explains the connection between the pomegranates and the bells on the hem of the priestly robe. As explained above, the noisy bells represent the imperfect individual who is striving to transcend his deficient state. Although he is still a spiritual pauper, he refuses to act like one—hence the noisy friction that characterizes his life.

21

BEAUTIFUL NOISE

To become an apple one must first be a pomegranate. One must act unlike himself, like a poor man feasting at a rich man’s table; a clumsy spectacle, perhaps, but an inevitable one if a person is to transcend the animalistic, egocentric self into which every man is born.⁹ The first step to becoming perfect is to behave as if perfect. Indeed, before Elijah experienced G-d in a “small, still voice,” he first beheld the wind, the storm and the fire.

Thus, Nachmanides sees the pomegranate-encased bells on Aaron’s hem as a preliminary phase of one’s divine service, rather than as the service itself.¹⁰ Beauty, however, is to be found in the apple-perfection of the *menorah*—seven lamps of pure olive-oil, representing the soul’s silent, tranquil flame. If the pomegranates on the priestly robe were for beauty, argues Nachmanides, they would not be pomegranates, but apples. These hollow fruits are purely functional, a preparatory stage in the soul’s quest for perfection and union with her source in G-d.

According to Rashi, however, the beauty of Israel lies also in its pomegranates. In fact, in a certain sense, the struggle of the imperfect soul is even more beautiful than the serene perfection of her more virtuous fellow. For the perfectly righteous individual serves G-d by being what he is, while every positive deed of the "empty ones amongst you" is an act of sacrifice and self-transcendence. So even before a person attains perfection—even if his entire life is spent in the quest for perfection—the clamor of his efforts is music to G-d's ear.

ה' - ת"ח

15 Mordechai* left the king's presence clad in royal apparel of turquoise and white with a large gold crown and a robe of fine linen and purple; then the city of Shushan was cheerful and glad. 16 The Jews had light and gladness and joy and honor. 17 And in every province, and in every city, every place where the king's word and his decree reached, the Jews had gladness and joy, a feast and a holiday. Moreover, many from among the people of the land professed themselves Jews, for the fear of the Jews had fallen upon them.

"בליל תכלת" (כח, לא). אמנם בדעת מקרא כתב שצבע התכלת נבחר, משום שהוא הצבע הנכבד והיקר ביותר בימי קדם, אף על פי כן נראה שיש לחפש גם טעמים יותר מהותיים. הרשב"ם כתב, "ונראה בעיני לפי שהיא נראית תחת האפור והחושן, שבאים לזכרון, וגם התכלת שדומה לרקיע הרי הוא לזכרון כמו שכתבו רבותינו אצל תכלת שבציצית, שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, לפיכך הוא תכלת כולו". בעוד רשב"ם מתייחס לתכלת כזכרון כללי של כסא הכבוד, מתייחס הכלי יקר לחטא לשון הרע דווקא ובזיקתו לים ולתכלת: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים ועל ידי התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה, כי בים

נאמר "ואשבור עליו חוקי ואשים בריח ודלתים. ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף, ופא [=ופה] ישית בגאון גליך" (איוב לח, י"א). וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריה, כמו שכתבו חז"ל נתתי לך שתי חומות אחת של עצם ואחת של בשך" ומה יתן ומה יוסף לך לשון רמיה". בפירוש שני מפרש הכלי יקר את הסמליות שבתכלת ובכיסא הכבוד: "גם נוכל לומר שיש תועלת גם בהסתכלו בשמים ובכסא הכבוד כי בסיבה זו ימעטו בדבור כמו שכתוב כי הא-להים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים" (קהלת ה, א).

בדרכו של בעל הכלי יקר נוסף, שהים מסמל את עולם הדממה, והביטוי "שותק כדג" מציין ששוכני הים מצטיינים במידת השתיקה - ועל כן הדימוי לתכלת הים בא לחזק תכונה הכרחית למי שנכשל בלשון הרע". התכלת

ה' - ת"ט

עוד מוסיף ה"חפץ חיים" כי צבע התכלת שבו היה צבוע המעיל, שכאמור רומז לכסא הכבוד, מזכיר כמו כן את עוון לשון הרע, שעליו כבר נאמר ב"תנא דבי אליהו" (רבה, פרק יח) שהוא עולה כנגד כסא הכבוד, שנאמר (תהילים עג, ט): "שתו בשמים פיהם ולשוונם תהלך בארץ". הרי שהמעיל היה אמור להוות תזכורת עד היכן דיבוריו של אדם מגיעים,

תק"ט - ת"י

תועלת נוספת מביאה ההתבוננות, לאחר שעיינו התכלת יזכר האדם בים הדומה לו, ימשיך הוא להתבונן ויזכר גם ברקיע הדומה לים, ושם יראה לנגד עיניו את מעשי הרקיע המגידים את מעשי ידי ה' ואינם משנים שום דבר ממה שהוטל עליהם. ומן ההתבוננות ברקיע הדומה לכסא הכבוד, יראה בעיניו את המקום שממנו חוצב. או"א נשמתו תתמלא כיוסופין לחזור אל המקום אשר היה שם אהלה בתחילה. זכירת הרקיע וכסא הכבוד ע"י התבוננות בתכלת מונעת את האדם מעבירות בכלל ומחטאי הלשון בפרט. כי כאשר אדם מביט אל המקומות הנשגבים האלה, מיד הוא ממעט דיבורו. כמו שכתוב: "כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים".

שם נתברר לישראל במראה נבואה איך "שאחד רוכב על שבעה" וכל הפעולות שעשה פרעה - מ"אז" באתי אל פרעה, בהם עצמם השתמש הקב"ה לעשות רצונו להיטיב לישראל.

יסוד זה עצמו גם נתברר בתשועת הפורים אשר בהסתכלות על כל פרט ופרט נראה לכאורה שדרך רשעים צלחה, אולם עם קריאת כולה על כל תשע השנים שאיגרת זו אוגרת בתוכה, נתברר כיצד השתמש הקב"ה עם מעשה הרשעים עצמם כדי לעשות את רצונו ועל כן קריאת המגילה היא שירה - ממש כשירת הים.

וזהו כוונת הפייטן: מתי שושנת יעקב צהלה ושמחה? - "בראותם יחד" ובהצטרף כל הפרטים "ראו" איך הקב"ה מסובב הכל בזה יבואר מדוע הזכיר הפייטן את "תכלת מרדכי" דפי' הגר"א דהיינו תכלת שבציצית.

הנה כתב הנצי"ב (פרשת שלח ט"ז ל"ח) - פתיל תכלת - תכלת מלשון נפתולי אלוקים נפתלתי, היינו חוט המקיף את החוטין של לבן ופתילו יהיה של תכלת והיינו מאמרם ז"ל בפי' התכלת: ופתלתו מתוכו, ובא בזה ללמדנו דתכלת דומה לכיסא הכבוד, ובא להזכיר בכל השתלשלות חיי האדם - שנגד זה באו חוטי לבן מן כנף, לרמוז שחיי האדם ממקור העליון, סיבת כל הסיבות ית, ע"כ חוט תכלת פותל חוט לבן, עכ"ל.

שמחת וצהלת הפורים באה מתוך ראייה חושית את הענין שהתכלת שבציצית מרמזת, וזאת רק ע"י ראייה - יחד של צירוף כל המקרים.

ספר הפרשת - ר' יצחק

המהר"ל דן באיכותם של בגדי כהונה לכפר על ישראל: "כי בגדי כהונה ראוי שיהיו מכפרין וזה מפני כי החטאים דבקים באדם והם נחשבים לו מלוש. וכאשר מתלבש האדם בבגדי קודש, כמו שהם מלבושי כהן, דבר זה מסלק החטא שהם נחשבים לבגדים צואים. ויש לדעת כי כל ישראל כאיש אחד, וכאשר מתלבש כהן גדול בבגדי כהונה דבר זה כפרה לכל ישראל, כי הכהן הוא כהן לכל ישראל, ובמלבושי כהן מסלק החטאים מן ישראל... הם [הבגדים] מכפרים על החטאים שהם שקוף ותעוב, אשר האדם מתגאל בהם, וכאשר לובש בגדים אלו בזה מסיר מן ישראל השקוף והתעוב... כי בגדי כהן קודש הם ומסלקים החטאים שהם בגדים צואים ומטהרים את האדם".

מלשון המהר"ל משמע, שכפרת הבגדים היא מעין סגולה עליונה הפועלת באופן אוטומטי, בלא קשר למעשי האדם. עבירות מסוימות מלבישות בגדים צואים לעובר אותם, ובגדי כהונה, בגדי הקודש והטהרה, מעבירים את טינתם הבגדים ומלבנים אותם. בעל התורה תמימה מוכיח מרש"י, שאין בגדי כהונה עצמם מכפרין מכוח הכהן הלושב אותם, אלא העוונות מתכפרים רק מכוח עבודת הקרבנות, שאפשרית רק בכהן עטור בגדים. הגמרא אומרת: "אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט (יומא עב ע"ב), ופירש

רש"י: "אלמלא בגדי כהונה - שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל". משמע, אין הבגדים אלא "הכשר מצוה" לעבודת הקרבנות, והיא היא המכפרת על בני ישראל. ומכאן תוספת חשובה: כשם שהקרבת נועד לקרב את האדם לבורא, ואינו מועיל ללא וידוי ותשובה³⁵, כך בגדי כהונה לבדם אינם מועילים דבר. אין הם אמצעי סגולי כמין קמיע מסתורי, אלא כל בגד רומז לאדם ומעוררו לחזור בתשובה על חטא מסוים.

גם הנצי"ב ממעט בסגולה העצמית של בגדי כהונה. על דברי רש"י "חושן המשפט - שמכפר על קלקול הדין" (כח, טו) העיר הנצי"ב: "מה שפירש רש"י שמכפר על קלקול הדין, והוא מסוגיה דערכין טז ע"א וזבחים דפ"ח. אבל שם אינו אלא בתורת רמז ואסמכתא שלזה גם כן בא החושן, אבל לא שזה עיקר תכליתו. וכמו בשאר בגדים דאיתא שם דציץ מכפר על עוות מצח וכדומה, וברור שלא זהו העיקר בתכליתו, ולא באו אלא ברמז. אלא עיקר פירוש 'המשפט' - לתבוע עלבונם של ישראל³⁶. גם לשיטתו אין הכפרה והזכות האלו באים בצורה "סגולית" כמתנת א-ל מלמעלה, אלא מצריכות עבודת האדם בבחירה חופשית ראויה מלמטה. שהרי כך סיים שם את דבריו על החושן: "ומשום הכי

ברוח זו ביארן חכמים קדמונים את האמור במשנה (אבות פרק ג, משנה א): "סייג לחכמה - שתיקה". מדברי המשנה הללו משתמע שהשתיקה מהווה סייג, השומר על החכמה. אם כן מהי החכמה עצמה? הוי אומר שהחכמה היא לדבר ולומר, אך לומר רק מה שצריך ומתבקש, ומאומה לא מעבר לכך.

הדיבור - לחי העולמים

גם בחושן המשפט, שאף הוא היה מבגדי הכהן הגדול, מצוי היה רמו מובהק לעיקרון גדול זה.

כידוע היו קבועות בחושן שנים עשרה אבנים יקרות, שעל כל אחת מהן נחקק שמו של שבת משנים עשר שבטי ישראל. בהתאם לאמור בתורה, חישובו חז"ל ומצאו שעל אבן ה"ישפה" נקבע שמו של בנימין.

אין צורך להסביר שהתייחסות כל אבן לשבת ששמו נחקק עליה, לא היתה מקרית. כזאת לא יעלה על הדעת כאשר המדובר בבגדי הכהונה, שכל פרט בהם נמסר מפי הגבורה. במקרה זה אכן הסבירו לנו חז"ל שאבן ה"ישפה" תאמה את סגולתו של בנימין.

תכונתו הבסיסית של בנימין הצדיק היתה מידת השתיקה שבו. הוא היה זה שידע את דבר מכירת יוסף, אך שנים רבות לא פצה פיו לגלות סוד זה לאיש. סגולה זו ירש בנימין מאמו הצדקנית רחל, שאף היא נודעה בגדלות נפשה בעת שתיקתה הנפלאה, כאשר העדיפה למסור הסימנים ללאה אחותה ולהישאר נגד. חז"ל העידו שמבני בניהם עמדו גם כמה וכמה אישי מופת כשאלו המלך וכאסתר המלכה, שבלטו בכח שתיקתם המופלאה. לפיכך, אמרו חז"ל, יאה היה לבנימין אבן ה"ישפה", הרומזת בשמה על תכונתו: "יש פה ושותק".

ה"שפת אמת" (ליקוטים, דף עח, עמוד ב) למד מכך שדוקא ה"ישפה" הוא

המורה על סגולת השתיקה. על מי שאינו יכול לעצור בדיבורו, אין לומר כי יש לו פה, באשר פיו אינו ברשותו ורק הוא ברשות פיו. רק מי שמסוגל גם לשתוק, עליו ניתן לומר כי יש לו פה. (וראה המאמר "אבני זכרון לבני ישראל" עמוד 309).

אף בזה בולט העיקרון שסגולת השתיקה בולטת לא בדממה, אלא דוקא בפה המדבר, אולם פה זה נתון למרותו של האדם השלם, המסוגל גם לשתוק בעת הצורך.

יתר על כן, מתברר שלא זו בלבד שלא מומלץ לאדם להימנע מלדבר בדברי תורה, אלא שעוונשים כבדים נאמרו על הימנעות כזו. ידועים למדי דברי חז"ל שאמרו שבעוון לשון הרע נגעים עלולים ח"ו לבוא על האדם. ידועים פחות דברי ה"זוהר", הקדוש (הביאם ה"שפת אמת", מצורע, תרס"א) שהנגעים באים על לשון הרע שנאמרה, אך גם על מילים טובות שהיו צריכות להאמר ולא נאמרו. עד כדי כך

[לאמיתו של דבר, ניתן למצוא רמז לדברים אלו גם בגמרא (ברכות ה, א) האומרת שמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, הקב"ה מביא עליו ייסורים מכוערים העוכרים אותו, שנאמר (תהלים לט, א): "נאלמתי דומיה, החשיתי מטוב וכאבי נעכר".]

מה נאים הדברים שהמליץ ה"בית ישראל" (מצורע, תשי"ז) "הדעה והדיבור - לחי העולמים", לאמור, שצריך האדם לשמור כראוי את סגולת הדעה והדיבור שחונן בהם, ולהקדישם לחי העולמים.

R. Shkernbach on Demash

Chazal tell us that the Me'il, which made a noise due to the bells attached to it, came to atone for the forbidden noises of lashon hara. This explains the bell, but what need was there for the pomegranates, which made no noise? Being silent when we should be protesting is also considered a sin, and the pomegranates came to atone for those occasions of sinful silence.

"והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו" - פסוק זה רמזו לשתי החומות המקיפות את הלשון. גם פי ראשה של הלשון צריך להיות בתוכו, היינו בתוך החומה הסמוכה לה והיא חומת העצם - השיניים. וכנגד החומה של בשר, קרי השפתים, אומר הפסוק "שפה יהיה לפיו, לא יקרע". ועיי שתי חומות אלו ימנע את עצמו מלקרוע את מבצרי השמירה שהוצבו סביב ללשון.

הפעמונים המשמיעים קול, באים לכפר על הלשון השוכנת בתוך הפה בדומה לענבל שבתוך הזגים. התיקון של חטאי הלשון הוא פיקוח על הדיבור והשתדלות לנצל את כח הדיבור בעיקר לעניינים שבקדושה. ועל זה נרמז בפסוק "ונשמע קולו בבואו אל הקדש" ו"לא ימות" - כי כידוע לשה"ר הורג ג' אנשים: את המדבר, את השומע ואת מי שדיברו עליו. ממילא יוצא שמי שנוהר מלדבר לשה"ר אכן לא ימות. כמו שלמדנו מן המעשה של הרוכל שהכריז מאן בעי למזבן חיי ולבסוף הוציא והראה את הפסוק "מי האיש החפץ חיים וכו' נצור לשונך מרע".

ה"אלשיך" ממשיך את הרעיון הנרמז בפעמונים וברימונים, ומבאר מדוע מדגישה התורה שהפעמונים היו בתוך בין הרימונים, כמי"ש "ופעמוני זהב בתוכם סביב". הלא תלויים היו לסירוגין פעמון ורימון. אי"כ באותה מידה היו גם הרימונים בין הפעמונים; אלא באה התורה ללמדנו בזה שאין טוב משתיקה.

הא כיצד? הפעמון היה כעין זוג בענבל מקשקש בתוכו כצורת הלשון המקשקשת בתוך הפה. והזוג המקשקש הוא המשמיע קול בבוא אל הקדש ועל כן הוא משל ורמז הרומז על דיבור פה. לעומת זאת, הרימונים של תכלת וארמגן ותולעת שני הם כמו פיות סתומים אשר קולם לא ישמע כלל. והם רומזים על השתיקה והעדר דיבור.

ואי"כ, בא הפסוק ללמדנו שלא נחשוב בליבנו כאילו הרימונים בתוך הפעמונים, דהיינו שכנגד שתיקה אחת צריכים להיות שני דיבורים אלא ההיפך מזה הוא הנכון - בין שתי שתיקות דיבור אחד. כשם שהפעמון האחד היה בין שני רימונים. וללמדנו שהשתיקה צריכה להיות כפלים מהדיבור.

ומסיים הפסוק: "והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות". ירמוז לנו בזה, כי כאשר הדיבור, שהוא נמשל כאמור למעיל, יהיה על אהרן לשרת, כלומר כאשר ישתמש בכח הדיבור לשרת את ה' ולא לדברים שהם ההיפך מזה, אז יזכה ל"ונשמע קולו בבואו אל הקדש". קול תפילתו שישא בבואו אל הקדש לדבר אתו יתברך ישמע ויתקבל ברצון. משאי"כ אם ח"ו אינו שומר את כח דיבורו ומערב בו לשה"ר ורכילות וכדומה, אז הדיבורים האסורים מטמאים את דברי הקדושה שלו ולא יתקבל למעלה ח"ו.

ומוסיף הח"י ב"שמירת הלשון": "ובצאתו ולא ימות" - כשיגיע זמן יציאתו מן העולם, ימצא שם גם כן את כל דיבורו שדיבר לשם ה'. וכדאיתא בזה"ר "דאפילו הבלא חדא דאפיק בר נש מפומיה לא אתאביד". ולא ימות - היינו שיהיה לו עי"ז חיים נצחיים בעולם האמת.

מראש צורים

מעיל האפור

פעמון ורימון

בכל התמונה הזו ראוי להבהיר דוקא את פרשת הפעמונים שהיו נתונים על שולי המעיל סביב, ותפקידם היה להשמיע קולות צלצול, כאמור (כח, לה): "והיה על אהרן לשרת, ונשמע קולו בבואו אל הקודש".

דוקא פעמונים אלו ייחדו את המעיל מיתר בגדי הכהונה, וכאמור דוקא בשל הימצאות הפעמונים הללו דרשו חז"ל כי המעיל נועד לכפר על הלשון, באשר עניינים דומה: "יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול".

אולם דברי חז"ל אלו צריכים תלמוד. אילו אנו היינו נשאלים איזה בגדים ראוי שילבש הכהן הגדול, כדי שיכפרו על לשון הרע, לבטח היינו משיבים, כי ראוי שיהיו אלו בגדים צנועים ושקטים שאינם משמיעים קולות כלשהם. הדממה שבגדים אלו היו משרים, היתה מלמדת על חובת השתיקה של בני האדם. זהנה דעת תורה גורסת להיפך, שעל שולי המעיל ייתלו פעמונים, שישמיעו קולות בהילוכו של הכהן.

מכך משתמע שלא בדממה הקב"ה חפץ, אלא דוקא בקולות, אלא שאלו צריכים להיות קולות כשרים המבשרים את בואו של הכהן אל הקודש. בנידון זה ניצבת למולנו הדרשה המופלאה שדרשו חכמינו ז"ל (חולין פט, א) על הכתוב (תהלים נח, ב): "האמנם אלם צדק תדברין", לאמור: "מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ושים עצמו כאילם. יכול אף לדברי תורה? תלמוה לומר, צדק תדברין". השתיקה היא אמנם אומנות נפלאה, אבל לא בכל עת יש לאחוז בה. כאשר המדובר בעסקי תורה ותפילה, אדרבה, אין לחשות ויש להשתמש בסגולת הדיבור שניטעה באדם.

כח הדיבור מול כח השתיקה פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי יסוד נפלא שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"שפת אמת" (פורים שנת

ולהשתיקו על ידי אונאת דברים קסי, והוא מתחזק בכוחות נפש עצומים ומתאפק מלענות לו, ובשכר זה יזכה למדת השמחה כנרמז בסיפא דההוא קרא "וישמחו כי ישתוקו". וכן פירש הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע ב'ליקוטי שושנה' (ד"ה במשלי שמחה לאיש) את הפסוק (משלי טו, כג) "שמחה לאיש במענה פיו", שכאשר האדם מענה ומייסר את פיו על ידי ההתאפקות מלדבר דברים אסורים זוכה לשמחה.

מזל אדר דגים, והסביר הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנו קלויזנבורג זי"ע הקשר והשייכות בין הדגים לחודש אדר

שמרבים בו בשמחה, כי כל בעלי חיים אינם במדריגת מדבר אולם יש להם קול הברה ועושים קולות שונים, כדאשכחן

(ברכות ג.) "חמור נוער" וכן (מגילה יא.) "אריה נוהם" וכיוצא בזה טובא, זולת הדגים שאינם משמיעים שום קול, ובזה השווה חודש אדר לדגים לרמז, שהחוסם פיו ואינו מדבר דברים אסורים יכול לבוא לידי שמחה של מצוה קסי.

ובפורים הזמן מסוגל לזכות לשמירת הפה, כי היתה כך מידתו של אסתר המלכה ככתוב (ב, כ) "אין אסתר מגדת", ואע"פ שאחשורוש פיתה אותה בפיתויים

תרמ"ח), אשר דיבר בקדשו לבאר מדוע זכה מרדכי שנקרא על שם שני השבטים: "איש יהודי" משבט יהודה, "איש ימיני" משבט בנימין, על פי מה שמצינו כי רחל ולאה הם שורש לשני כוחות נפלאים שיצר הקב"ה באדם - הכח לשתוק מול הכח לדבר, כמבואר במדרש (כ"ר עא-ה) על הפסוק (כראשית כט-ל): "ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה".

ורמזו כן במה שכתוב (תהלים קז, ל) "וישמחו כי ישתוקו", דלפי פשוטו איירי ביושב בספינה ורוח סערה מאיימת עליו להטביעו במצולות ים ח"ו, אך למדרשו קאי על העומד באמצע ויכוח סוער, ויש בידו להשיב לבעל פלוגתתו כהוגן

שונים לגלות עמה ומולדתה, התחזקה ועמדה בנסיון הגדול ונשכה שפתותיה זו בזו כדי שלא להוציא מפיה דיבורים מיותרים, והיינו דכתב ה'חתם סופר' (דרשות, קצד: ד"ה תרשיש) שבאותו הדור היו עוד צדיקים כמרדכי אשר היו ראויים שיעשה נס ההצלה על ידם, "אך להשפיל המן המלשין בלישנא בישא צריך זכות בנימין דוקא" שהיה מרדכי נמנה מצאצאיו, כי איתא (עי' אסתר פרשה ו, יב) שאבנו של בנימין בחושן המשפט היתה "ישפה", ורמז יש בדבר שהוא מלשון "יש פה ושותק", כי בנימין "יודע היה במכירת יוסף ושותק" עי"ש, ורק בכך אפשר להתגבר על המן הרשע.

ה] "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה נקדים לבאר איפה מצינו אצל מרדכי הצדיק, שני כוחות הללו כח השתיקה מול כח הדיבור בקשר לגס פורים, על פי מה שכתב ב"ישמח משה" (פרשת תרומה) לפרש הכתוב (אסתר ד-א): "ומרדכי ידע את כל אשר

נעשה ויצא בתוך העיר ויזעק וזעקה גדולה ומרה". כי מרדכי ידע בקבלה שעתיד הקב"ה לעשות ניסים לישראל בימי הפורים, אלא שהסתיר זאת מישראל כדי שיחזרו בתשובה, על מה שחטאו כשנהגו מסעודתו של אחשורוש ועל מה שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ובזה פירשתי הפסוק ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וגו', דהנה מרדכי אשר הוא היה אז ראש הדור, ולו נמסר מהיחודי סגולה שקדמותו כל הענין הגזירה וגם ההצלה, באמת לא פחד ולא היה ירא מגזירת המן, ומה שהרעיש כל כך לא היה רק לנגד ההמון עם כדי שיעשו תשובה בלב שלם, והיינו ויקרע מרדכי וגו' ויצא בתוך העיר ויזעק וגו', דהיינו בפני ההמון, אבל הוא בעצמותו ידע שפיר".

הנה כי כן יאיר לנו להבין שני הכוחות שהיו למרדכי, כי מצד אחד היה לו כח השתיקה שלא לספר לישראל שהקב"ה יעשה להם נס, כי אז לא היה חוזרים בתשובה, וכח זה היה לו מצד היותו "איש ימיני", משבט בנימין בנה של רחל אשר תפסה פלך השתיקה, אולם מצד שני היה צריך להשתמש בכח הדיבור לזעוק "זעקה גדולה ומרה", כדי לעורר את ישראל בתשובה, וכח זה היה לו מצד היותו "איש יהודי", משבט יהודה בנו של לאה אשר תפסה פלך הדיבור.

תעב לתת פרשת תצוה עליו

מאיזו סיבה שהיא לשתוק, ואז, כאשר הוא מתנהג באופן זה, אז ונשמע קולו בבואו על הקודש שיתקבלו מעשיו הטובים תורתו ותפילותיו לרצון.

וז גם הסיבה, כותב הגה"צ רבי דב יפה שליט"א משגיח ישיבת כפר חסידיים וקול יעקב שנעשה הפעמון מזהב לרמז שנוציא מפינו רק דיבורים שהתורה הורתה לדבר ואלו, נחמדים מזהב ומפז, דברי תורה, וגם היות שנשמתו הטהורה של האדם היא כזהב ולכן עליו לדבר דברים המתאימים לזהב והם דברי תורה ותפילה ומעשים טובים.

חפץ חיים על התורה עמ' ק"ל - להבין ולהשכיל ח"א עמ' שכ"ט

ונשמע קולו בבואו אל הקודש

הפעמונים והרימונים שנעשו על שולי המעיל, שכאמור בא לכפר על חטאי הלשון, עשויים להידרש מכיוון נוסף.

ה"חפץ חיים" (שם) היה חוזר ומשנן את הכלל היסודי שכל דברי התורה והתפילה שאדם עסוק בהם, שסגולתם להשפיע טובה וברכה לכלל ולפרט, עלולים להיפסד ולהיפגם, אם אין אדם שומר על טהרת פיו ולשונו.

הוא ציטט ("שמירת הלשון", חלק ב, פרק א) את דברי ה"זוהר" הקדוש, שעל ידי הדברים האסורים שאדם משמיע, לא זו בלבד שדיבוריו בתורה ובתפילה לא מתקבלים במרום, אלא שרוח הטומאה שנוצרת מדיבוריו באיסור, מטמאה גם את דברי הקדושה, ועל כן עונשו כפול ומכופל. במקום אחר (שם, חלק א, שער הוכירה, פרק יא) ממשיל ה"חפץ חיים" לענין

explains why they are not considered to be "adding on to the mitzvos of the Torah," something that the Torah itself forbids. Regarding Purim, the Rambam writes:

The Prophets, together with the Beis Din, instituted and commanded to read the Megillah in its time in order to mention the praises of the Holy One, Blessed Be He, and the salvation that He wrought for us and that He was close to our entreaties, in order to bless and praise Him, and in order to make known to future generations the veracity of that which He promised us in the Torah, "For which great nation has a God Who is close to it, as is Hashem, our God, whenever we call to Him."

In other words, according to the Rambam, a primary role of the institution of Purim—if not the primary role—is to establish and reinforce the principle laid down in the Torah that Hashem is close to the Jewish People when they call out to Him in prayer.

2. THE MEGILLAH AND PRAYER

Moreover, the prayers of the Jewish People at that time are commemorated by us in our Purim observance every year! As we know, the Megillah is read twice during the course of Purim—in the night and in the day. However, this actually makes the mitzvah of Megillah reading unlike all the other mitzvos of Purim, which are done only in the day. What is the basis of reading the Megillah at night as well?

Interestingly, the source of this mitzvah is not found in the Megillah, but in Tehillim. The Gemara derives this obligation from the verse:

אֶלֶּקִי אֶקְרָא יוֹמָם וְלַיְלָה וְלֹא דוֹמְנָה לִי.

My God, I call out and You do not answer, and in the night I am not silent.²

What does this verse have to do with reading the Megillah at night, or with Purim at all, for that matter?

Rashi explains that the verse refers to the fact that the Jewish People were crying out to Hashem day and night to save them from Haman's decree.³

Thus, we see that the entire obligation of reading the Megillah at night is to commemorate the prayers of the Jewish People at that time.

Megillah as Prayer

It is possible that the connection between the Megillah and prayer is not merely commemorative in nature. The Magen Avraham states that in many respects, the one who reads the Megillah for others has the status of a chazzan during prayer, beyond the status of one who is simply being "motzi" someone else in a mitzvah.⁴

R' Yosef Dov Soloveitchik explains the reason why the one who reads the Megillah is like a chazzan is because the Megillah reading itself is a form of prayer!⁵

Like so many other aspects of the day, it is hidden in the Megillah, but part of what we are doing while we are reading is offering up a prayer through the reading, which says, "You answered our ancestors at the time of Purim, please likewise answer our prayers in our current exile and deliver us."

טהור בלב של כוונה, ומבאר שזו כוונת הברכות "אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה", מלשון הזמנה, כמו (במדבר י, ב) "למקרא העדה ולמסע את המחנות", פירוש "שציונו השי"ת לעורר כוונה ולהוציא אותה הארה גדולה לחוץ, וזהו על מקרא מגילה, ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה" [וכדאי הוא העיון בכל פרק זה ב'קב הישר', כי דבריו מלהיבם

זה משל באומן שמלאכתו להתקין כלים לתפארת. אין צורך לבאר שכלי האומנות שעליו לאחוז חייבים להיות נאים ומשוכללים, שאם לא כן, גם התוצרת תיוצר בצורה פגומה. ככל שתחום עיסוקו של האומן הינו בכלים עדינים ויקרים יותר, מתבקש שכלי מלאכתו יהיו אף הם מדויקים, עדינים ומלוטשים בתכלית. מכאן הנמשל הברור. התורה והתפילה שבהם עשוי יהודי להתקרב לקונו, הם הכלים הנאים ביותר שמסוגל אדם לייצר. באמצעות תורתו ותפילתו עשוי אדם לבנות עולמות עליונים ולברוא מלאכים קדושים שימליצו טוב בעדו. מעתה ברור כמה ענין זה מחייב, שהפה, שהוא כלי האומנות שבו נאמרים דיבורים אלו, יהיה טהור בתכלית. רק אם תישמר קדושת דיבורו של האדם, עשוי הדיבור לפעול במרום את כל מה שבכוונו.

גם ענין זה רמוז במעיל האפור, שעליו אמרה תורה "ונשמע קולו בבואן אל הקודש". לאמור, רק אחרי שהפה שמור מכל דיבור רע, הוא יוכל להפיק מילים שיעלו לרצון לפניו יתברך.

כך אמנם כתב האלשיך הקדוש, בביטויים חריפים מסמרי שיער:

כי המנבל מיו בחלאת טומאת נבלות הפה, שקץ ישקץ מיו ולשונו והעב יתעבם, כי עשאו בסיס לדברו האסור, ואיך יוכל לעבוד לפני מלך מלכי המלכים בפה דובר נבלה ולא יקצוף על קולו, לאמור מיו זה נבזה ערב על לבו לעמוד לפני לבקש רצון על עוונותיו בניבו נבזה, בכלי מכוער, מוקצה מחמת מיאוס... ואנה תולין את חרפתך, כי תהפוך כלי שרת, העומד לשרת בו את קונך, לאחד מן הביבין... והן זאת תרמונו תורתנו באמור: "יהיה על אהרן... לשרת", שהן "לשרת בו את ה' ולא למה שהוא הפכו, אז ונשמע קולו" בתפילתו "בבואו אל הקודש"...

נמצאנו למדים כי ההימנעות מכל צורה של דיבורים פגומים היא המסייעת לדיבורי התורה והתפילה שיוכלו להגיע אל הקודש פנימה.

לאורך גיטא, הורה זקן, ה"בית ישראל" וצ"ל (תצהו תשי"ב, תשי"ט ועוד), כי השמעת הקול והעסק בתורה ובתפילה, הם הסגולה הברוקה שיוכל אדם להינצל ממוקשי רע של דיבורים אסורים. אף רמז זה מקופל בענין המעיל.

הרושם שנשאר לעד

פרט מעניין שנאמר בענין זה הוא האמור בתורה שהשמעת קולם של

הפעמונים נדרשה לא רק בהיכנס הכהן אל הקודש, אלא גם בצאתו: "ונשמע קולו בבואו אל הקודש ובצאתו, ולא ימות".

הרמב"ן בפירושו לתורה (פסוק מג) תמה מה פשר הדגשת התורה שקולות הפעמונים נשמעו גם ביציאה מן הקודש? איזה תפקיד מקודש היה להם בעת תום העבודה?

מאלפת בענין תשובתו של ה"אמרי אמת" (תרפ"ו) שאמר כי בכך רמזה התורה שרישומה של הקדושה חייב להישאר גם אחרי היציאה מבית המקדש. תפקיד האדם להשתדל שכל ההתעלות שהוא זוכה להגיע אליה לא תחלוף ותעבור, אלא תותר רושם רב ככל האפשר, (וראה גם דבריו, תרפ"ח).

ברוח דברים אלו יורשה אף לנו להוסיף, שאף בימינו כאשר בעונותינו הרבים אין לנו לא כהן מכפר ולא בגדי כהונה, מכל מקום הלקחים הנלמדים מבגדים אלו שרירים וקיימים לעד, ולאורם עלינו לחנך עצמנו.

באר החיים

נלהבים המה דברי הקב הישר' (פרק צט) "ראה בעיניך קדושת מועדים אלו, בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחד בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה, ומזה העולם היה שורש נשמתו

של מרדכי הצדיק, וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הג"ל לחוץ, וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב